

הַנְּכָרִי

(ספור היסטורי)

מאת

יעקב חורגין

I

באחד מימי-האביב נפתח שער-הנחושת של ארמון-דפניס הנטוש שברחוב רומולוס. מאחורי היכל וינוס הקטן, שבמעלה הרחוב, הגיחה ויצאה להקה גדולה של עבדים ושפחות, טעונים על ראשכ תיבות וצרורות, ונבלעה בשדרת-העמודים הארוכה והאפלולית של המבוא. אחריהם באה אלונקה נשואה על כתפיהם של שמונה בתפים חסונים, מחופה אפיריון יקר, שווילאותיו הכבדים-המצויצים היו מורדים ומהודקים אל הבדים, ללא רווח כלשהו להציץ אל האיש היושב בפנים.

מאחורי האלונקה שוב נסגר השער.

שוב שקע הארמון הנטוש בדממתו השוממה.

החלונות הנישאים, המקומרים, עם עטורי הפרחים המופזים-דהים שעל משקופיהם, נשארו מוגפים כמקודם. כל סודיות זו גרתה את סקרנותם של גרי רחוב רומולוס — לטינים מגולחי-קרקפת, אוהבי-שיחה וצייתנים, כנשים. בפתחה המרובע-הנמוך של המסבאה הקטנה, שממול הארמון, עמדה כמעט בכל שעה משעות-היום צניפת עינים מורחבות-משתאות, שהתאמצו להחדיר את מבטיהן אל מעבר לחומה הגבוהה ולשלוח משם פתרון לחידת הדיירים החדשים. וסביב גראקוס הזקן, הוא נוטרו של הארמון מטעם-הרשות, כרכרה, מדי צאתו לרחוב, עדת מקשנים וסקרנים, שהקיפוהו באלפי שאלות וחקירות. וגראקוס הזלדקן, תפוח-הפנים, קרוח הראש המגולה תמיד, ידע לשוות מסתורין-משנה לכל הענין: הוא נשבע בכל הסטירים והפוריות, שצו ניתן לו ישר מכס הקיסר האלוהי שלא לפצות פה. אך בסוד ספר לכל אחד ואחד על נסיך יהודי, שנשבה על-ידי הצבא של הקיסר והועבר לדור בארמון-דפניס, ועל אמתחות של מרגליות, שהובאו הנה עם הדייר והוטמנו במרתפי-הארמון, והן מזהירות בלילה כרבתות-גחליליות. את שמו של הנסיך הפלאי לא ידע גם גראקוס הזקן. הוא כנה אותו בשם: הנכרי.

הנכרי — זה היה שמו של דייר הארמון החדש מאז ברחוב-רומולוס.

חלפו ימים – ולא קול ולא תנועה בארמון. כאילו מתו כל דייריו החדשים. אפילו דמיונו העשיר של גראקוס הזקן לא ידע לספר על הנעשה בפנים. ובבוקר אחד – שוב חרק שער-הנחושת כשנפתח לרווחה. מתוך האפלולית של המבוא הבהיק לובן-השיש של שדרת-העמודים הארוכה. לאחר שעה קלה הוצאה האלונקה החוצה ויילאות-אפיריונה מורדים. שני כושים, בעלי קומת-ענקים, מזוינים במגלבי-עופרת, צעדו לפנים, לפנות לה דרך. מעל חופת-האפיריון, מבחוץ, הזהיב בשמש סמל בית-הקיסר – אות מיוחד לחסד וידידות.

התהלוכה הקטנה נעלמה מאחוריו של היכל ווינוס הקטן, בדרך היורדת אל שפת-הטיבר.

מקץ שתי שעות חזרה התהלוכה. השער נסגר מאחוריה. האלונקה הועלתה במעלות-גזית נרחבות אל מרפסת מקורה, שנשקפה אל גן עוזב ומשובש בשיחי-בר ובאילנות שגדלו פרא. הווילאות הופשלו למעלה. החוצה הוצא איש בעל-בשר, עיטה תגא רומית יקרה, משוזרת חוטי-זהב וכסף. ואולם זקנו המגודל, השחור כפחם, העיד בו, שאינו איש רומי. האיש פסע לאטו אל אחד החדרים הסמוכים. מתוך פניו היפים, המעוגלים, שענים כעין-הזית, הביטו בקוצר-רוח שתי עינים אפלות, פחזניות-סוערות.

– פיבוס!

כמתוך האדמה, בצעדי-חתול שקטים, צץ והתיצב לפניו בר-נש גבן. שפניו הצהובים היו כנסוכים משעוה ועיניו אפורות, מימיות, ללא כל הבעה, כעינים מלאכותיות. זה היה פיבוס, מזכיר ורופא כאחד.

– באה אגרת מן הפלטיין של הקיסר, פיבוס? – שאל האיש יוונית, ובדבורו הורגש המבטא המזרחי.

– לא באה, אלופי הרם! – נענה קול חדגוני ואדיש.

– לא באה, פיבוס? לא באה?!

– לא באה, אלופי הרם!

– צא מזה! הלא תמהר לצאת! – הוטח צו נרגז בפני הגבן חסרי-התנועה

כפני הפסל.

– כפקודתך, אלופי הרם!

פיבוס נעלם כלעומת שבא – נעלם כהרף עין, בלא רחש, כאילו התנדף

באיר.

האיש נשאר עומד תחתיו בלא נוע. רק אצבעות-ידיו החלקות, הטעונות טבעות-זהב ואבני-חן, שריח של שמנים יקרים נדף מהן, משכו-מרטו בעצבנות במשור הכסף והזהב של תגתו. והנה פנה ונצנח בכורסה. אי-מזה, מתחת לתגא.

הוציא אגרת-קלף מקומטת, פרישה לפניו בין ידיו, עיין בה ארוכות ועמוקות, ואחר החל קורא בה בקול:

אל ידיד-נפשנו, נושא שם-ביתנו המפואר, יוסיפוס פלאוויוס, מאת אחיו וידיד-נפשו טיטוס פלאוויוס אבגוסטוס, שלום!

כמו שידעת, הופר השלום בארמוננו. אנשים רעים, שמבקשים את רעתך, חורצים עליך לשון ומתאמצים להכתים את שמך המפואר באזנינו ובאזני גדולי-המטרופולין. ועל-כן, לטובתך ולמנוחת-נפשך, גמרנו אומר: טוב שתרחק לזמן מסוים מחצי-האיבה, עד שיעלה בידינו להשיב אליך את לבות-משנאיך. עד אז אני נותן לרשותך את ארמון-דפניס שברחוב-רומולוס, הוא הקונסול דפניס אגריפס, שנשא יד באבי האלוהי ורכושו הוחרם לצרכי הממלכה. שם תשב וכל מחסורך עלינו. שב ועבוד בספריך המחוכמים וצפה באומן-לב לאגרת שניה מאתנו, בה נוכל להודיעך, שנאלמו הלשונות הרעות, ואתה תחזור אלינו, למען נרְוּה מאַחוחתך ומחמתך להנאתנו ולטובתנו!"

— שקר! זימה! — השמיע האיש בחימה. הוא קפץ את האגרת באגרופו ואצבעותיו לחצו עליה בכל כח. בתאות-נקם גלויה. כבר קרא את הכתוב בה מאה פעמים ואחת מאז נתקבלה. בכל פעם הוא מגולל אותה לפניו מתוך תקוה נעלמת, שיגלה בה איזה רמז חבוי ומסותר, אשר יוכיח לו את כנותה ויפיג את עלבונו, — והרמז אינו נמצא. כל קריאה חדשה מחיה בו ביתר שאת את העלבון. אותו לא ירמו. הכל הובן לו מן הרגע הראשון: אבד חנו בעיני הקיסר. ואת כל זה סבבה פיליפינה—אותה יוניה מקיסריה, אותה זונה מתועבת, שדבקה בקיסר עוד בהיותו מצביא ביהודה, ועתה הובאה עד כתר-המלכות. משם, מקיסריה, הביאה עמה את שנאתה ליהודים ושפכתה על ראשו. לשוא פָּאָר את שמו של טיטוס בספרים ובנאומים. לחש אחד של אשה זונה השכיח מלבו ידידות והכרת-תודה.

— שקר! זימה! — חזר כמה פעמים בחרוק-שנים על קריאתו. נעשה חם לו. ניעה הבהיקה מעל מצחו הרחב-החלק, מתחת לכפה הצחורה שעל ראשו. בתנועת רוגז השליך מעליו את התגא ונשאר יושב בטוניקה-של־משי לבנה, אזורת אבנט אדום ורחב למתניו. אכן, השכילה אותה זונה להמציא לו מקלט, שכאילו נוצר מלכתחילה לדכאו ולהשפילו עד עפר. ספון-הארז הקרוח של הכתלים, הרהיטים והמרבדים הָהֵיִם. הגן העזוב עם סבך שיחיו ודרדריו, — כל אלה מְשִׁיבִים על נפשו צינה טחובה של תאי-נזירים וכוכי-קברים. והוא הרי שונא בנפש לנזירים ומפחד מפני מתים וקברים. לא. הוא לא יוכל לחיות בלא אותה הרגשת-הגדולה, שאליה כלתה נפשו מעודו. שאותה בקש ביהודה הקטנה, בירושלים ובגליל, ולא מצא אותה. שבשָׁלָה נמשך כל ימיו לרומי עיר-העולם, ורק כאן, בקרבת-הקיסר, נמצאה לו. הרגשה זו נתנה ערך לחייו, הרימה בעיניו את עבודתו הספרותית עד

לידי אמונה באלהיותה ונצחיותה, והצדיקה בעיניו את כל שגיאותיו ומעשיו עד היום. וכבר עברו ימים ושבועות מאז עבר לדור בארמון זה, – והאגרת המקווה של הקיסר, זו שצריכה להשיב לו את הרגשת-הגדולה, עדיין לא באה. יום-יום ישאל לה, אך בסתר-לבו יודע הוא, שלא תבוא. פיליפינה תדע להשהותה. יוסף פלאוויוס, כוהן, מצביא, סופר, נושא שם-הקיסר, – והוא פחות-ערך מזונה! הרי זה איום מעלבון. זוהי צליבה ומות לנפשו. אסור לו להתמהמה ולהכנע לשטף-המאורעות. צריך הוא למהר ולכתוב לקיסר. הוא היה צריך לכתוב מיד לאחר שיצא מן הארמון. ידוע ידע להעיר בו אותו רגש של ידידות והערצה, שהשכיל להעלות בו כשנלקח בשבי. הוא ימצא את המלים הדרושות, כדי להשניא עליו אותה זונה בלה מקיסריה. מצוא ימצא! –

– פיבוס!

וכמתירא, שמא יתנחם על החלטתו, גזר על מזכירו ליטול את כלי-הכתיבה ולכתוב מפיו. שעה ארוכה ישב הגבן ישיבה שפופה וכתב בחוט-כסף מפי אדונו, שהשמיע את דבריו בהתרגשות לא רגילה ושפך בהם את כל המרירות והחמימה והפחד, שנאצרו בשבועות האחרונים בנפשו. אחר-כך נצטווה המזכיר לקרוא בקול מה שכתב. קולו החדגוני-היבש של היווני נסר בחדר, ואולם כשסיים את קריאתו חטף ממנו אדונו את עלה-הקלף המרובע, הטיל אותו לארץ ורמס אותו ברגלו.

– אל האש, פיבוס! אל האש! – קרא בבהלה, כאילו דרך על רמש ארסי,

לאחר שהדף ברגלו את הקלף לעבר פניו של המזכיר.

– אל האש, אלופי הרם! – נענה הגבן, בלא אות של תמהון על פניו, הרים

את הקלף ויצא.

אך יוסף לא הסתפק בפקודה. הוא יצא בעקבות-מזכירו, לבדוק אחריו אם מילא את פקודתו. רק לאחר שראה בעיניו את האותיות החרוכות, שנתכרכמו ונשתפכו סביב עצמן בצורות דמיוניות משונות, עד שלא להכירן, – נרגע וחזר לחדרו.

עתה הונח לו. היתה לו ההרגשה, כאילו זוכה מאשמה כבדה, שגוררת אחריה עונש חמור ביותר. לא. מוטב שיסתאב כאן, בשממון ובבדידות, ולא יאסור מלחמה על זונה בלה כדי לקנות לו את לבו של הקיסר. הפלסין כולו היה ממלא צחוק פיו למקרא-אגרתו. וראשה הזהוב של פיליפינה, כראשו של סוס-מרוץ, היה מתנועע בצהלת-צחוק שוטפת, בין עגיליה, עגילי-הכדכוד הנפלאים, היורדים בשרשרות-זהב על כתפיה, – תנועה זו שלה, שמשום-מה היתה מרגזת ועולבת אותו יותר מצחוקה הרועם.

הוא קרב ועמד על-יד מַרְאֵת-הנחושת הקבועה בקיר. הרגל היה לו להתיצב לפני המראה בכל שעה של אבדן-עצות, מתוך צורך פנימי להמצא בקרבתו של

אדם חי, ולא יהא זה אלא הוא עצמו. על פניו ריחף דוק של פחד-סתר ומבוכה. הוא עמד רגע ארוך וסקר את עצמו בעיון, בלא כל מחשבה, בלא לדעת לשם מה ולמה. ופתאום: מה אומר קאטילינה על כל זה? — שוב אותה שאלה נושנה, שנזרקה כאילו מן החוץ לתוך נפשו, לאחר כל מעשה שהוא עושה. קאטילינה, פילוסופוס-סקפטיקון זה, מרואי-פניו של הקיסר, בעל פני-צפור גמומות וזרועות סיכיי-שיער אפורים, דוקרניכ, שעניו החדות טובלות בלגלוג-תמיד, ארסי ומבטל, ידע לחדור עד שפוני-נפשו של השני, לגלות את מחשבותיו הכמוסות ביותר ולהוכיח אחר-כך את אפסותן בפתגמי-לעג חריפים ועוקצים כמחטים. הוא שנא את הפילוסוף, אך גם פחד מפניו. ופחד זה היה גדול ועמוק כל-כך, עד שאף כשהיה רחוק ממנו לא היה יכול להשתחרר מן ההכרה, שמישהו טמיר ואכזרי אורב ומקשיב לכל המתרחש בתוך-תוכו. והנה —

— לשם מה דרוש לך לבו של הקיסר, יוסף בן מתתיהו היהודי, או יוסיפוס פלאוויוס הרומי? האם לא כאמצעי פשוט ובטוח להשיג על-ידו תענוגות-בשרים פשוטים?

קולו הנחר, כחריקת בריח חלוד, של קאטילינה בוקע אי-מזה! העינים שבמראה נתלהטו במזיגה של אימה ואיבת-מות. הוא הרים את ראשו בתנועת-מרי, כמוכן לקרב. אך הנה חזר ונשמע הקול מתוך נבכי-דמיונו:

— מה אתה מבקש כאן, יוסף בן מתתיהו, איש-ירושלים? מה הביאך מירושלים להררי-הגליל ומשם, דרך ירושלים השרופה, אל הפלטין של הקיסר?

צחוק משונה, לא-טבעי, פרץ מפיו. הוא הרגיש, שלא הוא הצוחק, אלא אותו קאטילינה איום צוחק מקרבו. הוא סר בפחד מן המראה. הבלים. אותו קאטילינה אינו אלא סופיסטיקון ריקן. ובכלל-מה לו ולו? מן המטבח הסמוך עולה לאפו ריח של אוזים טבולים במיץ של דפנים. סָבָחו החדש מפליא לבשל. הוא רעב. הבלים. בשורה אחת מספריו יש יותר עמקות וחכמה מבכל מוחו של קאטילינה. טוב לאכול את האוזים ולקנח ביין האדום כדם הבא ממוקדון.

— פיבוס! צו לערוך את השולחן ולמלא את הקנקנים יין אדום ממוקדון! הרבה ביין, פיבוס! חיש-חיש!

II

מאותו היום הוצאה אלונקתו של יוסף בוקר-בוקר לטיול. שבועות נסתגר בארמון ונתבייש להראות בחוץ. ואולם פחדו מפני הבדידות גבר על רגש-הבושה ונעשה לו הכרח להתרחק יום-יום לשעות-מספר ממקום-מגוריו השומם. הוא זנח את עבודתו הספרותית. תכניות ואידיאות לספרים, שכבר התחיל עובד בהן בפלטין של הקיסר, נתנדפו ואינן. כאילו נסתתמו בבת אחת כל מקורות-רוחו בגלותו.

בתמהון של בהלה הכיר יוסף לדעת, שרק בתוך הרגשת-הגדולה שבסביבת-הקיסר הוא מוכשר לחשוב וליצור.

הוויאלאות של האפיריון מורדים, מהודקים יפה אל הבדים, שלא יתנפנו ברוח ויגלו את היושב בתוכו. רק מבעד לרווח צר הוא בולע בתאוה את קול-המונה של העיר. הוא חושש להתקל בעיניהם של ידידים ומכרים מבין הרומיים. הוא חושש להראות לפני יהודים, אי-הנעימות, שהיה חש מדי נפגש באחד מהם, הפכה בו אי-בטהון מזור מאותו יום-כפורים. באותו היום הובל יוסף מן הפלטיין של הקיסר להתפלל בבית-הכנסת הגדול שבשכונת-היהודים ברומי. בטוח היה, שבים קדוש זה לא יהין איש לפגוע בכבודו. ואמנם, איש לא קרא אחריו מלא, אלא שהשנאה אליו נתבטאה הפעם בצורה חדשה ומיוחדת: היהודים עזבו אחד-אחד. בעצם הרינה והתפילה, בלא אומר ודברים, את בית-הכנסת: עזבו בתחילה הצעירים ואחריהם הזקנים. לא עברו רגעים מועטים — ויוסף נשאר יחידי באולם המרווח, המקומר, עם אלפי-מנורותיו, ורק על המעלות של ארון-הקודש ישב ירמיהו המשוגע וצחק בפניו בקול... באותה שעה חש בפעם הראשונה את כל אימתה של שנאת-עם. עד אז נפגע רק על-ידי יחידים, שחשב אותם לחמומי-מות. הוא, יוסף, לא הרחרר מעולם חרטה על עברו. מן הרגע, שנפל אל מחנה-הרומיים, שלטה בו ההכרה הגמורה בצדקת מעשיו שלו ובטעותם של הקנאים. הלהבות של ירושלים הבוצרת עוד חזקו בו הכרה זו. משום-כך ביטל בלבו את כל אלה, שדרשו את מעשיו לגנאי וראו בהם בגידה. אבל משטמת-עם זו, חשאת, ביום הקדוש ביותר, שבו מצווה כל יהודי ויהודי לוותר ולסלוח לזולתו, — הפחידה אותו דוקה בשקטה ובעמקה, כמראה תהום איומה. הוא קפל את בגדיו ונמלט חיש מבית-הכנסת, כמי שבורח על נפשו, וצחוקו המטורף של ירמיהו רודף אחריו.

כך נהדף יוסף בין המון-הרחוב ובדידות-ארמונו. תעיה זו הגדילה בו מיום ליום את הצפיה לאגרת המקווה של הקיסר, עד שהיתה בנפשו לשאלת חיים ומות, אף-על-פי שידע, כי לשוא הוא מצפה. ואז באה תמורה פתאומית.

אותו יום הוצא יוסף, כרגיל, לטיול-יומו. הכתפים, נושאי-האלונקה, כבר ידעו את הדרך החביבה על אדונם ולא נזדקקו עוד להוראותיו. הם הקיפו בצעדי-טיול מתונים את היכל-ווינוס הקטן, שששת הקצוות המעוגלים של גגו המשושה נשענו מבחוץ על עמודי-גראניט אדומים. מכאן ירדו במעלות-אבן אל חוף הטיבר. מעל המעלות עטו אליהם המון קבצנים, ערב-רב של סומים וחיגרים, ופשטו יד ביבבת-מקהלה צרחנית. מגלביי-הכושים הצליפו על ימין ועל שמאל ודלו מכל פה אנקות-כאב וקללות. מי-הטיבר העכורים פעפעו כמי-שופכים תוססים מתחת לגשרים הקמורים. יום חם היה. ממדבריות-אפריקה הרחוקים נשבה רוח דרומית חמה והצעיפה את העיר בעננת-אבק כתומה. לאורך הטיבר, בצל האגוזות העתיקות

והמקודשות, רבץ אספסוף של אנשים בטלים – חיילים זקנים במדיהם הבלויים, גנבים ורוצחים בעלי-מקצוע, לודרים משוחררים וסתם קבצנים. אלה סרוחים על בטנם ונוחרים ברעש גדול, אלה מפלים את כליהם, אלה לועסים בעצלתים קליות ופתות-לחם. היה זה חלק מאותו המון, ללא עבודת-קבע, שנשכר במחיר קטן לכל מרידה ומהפכה ושימש סכנת-תמיד למטרופולין.

הם זזו בנהם-איבה הצדה, לצליפת-מגלביהם של שני הרצים. אחד מהם, ענק, שפניו מצולקות ואחת מעיניו מוגרה. הזקיף את ראשו הגדול, כשור נגח, ובעקשנות קהה מאן לפנות דרך לעוברים. הכתפים נאלצו להכנע ולשטות הצדה, שהרי התגרה הקלה ביותר עשויה היתה להסעיר המון פראי זה עד לשפיכות-דמים. האלונקה הועלתה על התל הירוק, שבקצה רחוב-המיוזות, ונעמדה כאן. זה היה הגבול לטיוליו של יוסף. כאן לא חשש להפשיל את הווילאות של אפיריונו. שכונות-היהודים היו רחוקות מזה ומיודעיו מבית-הקיסר לא נראו בפינה נדחת זו, בפרברים של דלת-העם. עתה נתגלה האיש היושב באפיריון לעיני עבדיו בדמותו המזרחית ובלבושו הרומי, כשהוא מסב על כרי-ארגמן יקרים. מכאן יכול היה יוסף להזין את עיניו במראה הכללי של הפאלאדיום – זו שכונת האצילים ורבי-המלוכה, שארמנותיהם הלבנים, הבנויים שיש וספונים שן, עוטרים כִּזְרוּרִים צחור את הפלטין של הקיסר. זה היה ליוסף יותר ממראה-נוף נאה. במבטו היה כליון-נפש עד להערצה ופולחן. זכר-הפלטין בלבד היה מצית בו געגועים וחשק טמיר, כְּלִקְרַבַּת אשה אהובה ומגרה. מימין – הקפיטול עם מקדש-יופיטר, שגג-זהבו דלק כאבוקה עוממת מבעד לדוק-האבק. משמאל – היכל-יאנוס, רב-הצלעות, ששערי-נחושתו הנישאים נסגרו בטכס הנצחון לטיטוס ואספסינוס ומאז לא נפתחו עוד. ואולם עינו של יוסף חוזרת פעם בפעם אל גבעת הפאלאדיום, זו מטרת געגועיו ומאווייו. בחלון-חדרו, שבו התגורר, מתעלעלות עכשיו ברוח כפות-הדקלים, שהובאו בשעתם מהודו. פסיונים של זהב מלהגים מבין עפאי-האילנות, ובשבילי הגנים, המרוצפים פסיפס צבעוני יקר, מתייפים טווסים יהירים במניפות-זנבם השטוחות. עוד מעט ויובל אל הקיסר לשיחה קלה שלאחר סעודת-הצהרים הדשנה. ריח של בשמים ושמונים יקרים, דמויות-נשים חמות, ברק-חרבות ומדי-זהב, עושר וכבוד, – והוא חש אלפי כוחות של יצירה תוססים בקרבו. לשונו מתזת אַמְרֵי-פנינים, מבריקים ועמוקים, בפני-הקיסר המשתאים לו. ורק ישוב הביתה – ועלי-הקלף הלבנים יתמלאו רעיונות נפלאים, פיוט ופילוסופיה כאחד. אך הגה באה פיליפינה. עוד קודם שנראתה לעיניו הוא חש את מבטה. שכולו בוז ואיבה עצורה, החודר אליו בעד גדרות וכתלים. לשונו נאלמת. הוא מחייך חיוך עלוב, מבוטל, כאורח לא-קרוא ומיותר. —

יוסף התעורר מהרהוריו. רוח חמה וכבדה, כהבל של סיר רותח, נתנשבה

בפנינו. זונה בלה! — נזרק מפיו בקול, שכולו שנאה ורוגז. הוא משך בשנך-בתכלת. הווילאות הורדו. זה היה אות למסע. אחד הכתפים הדק את הציציות של הווילאות אל הבדים — והתהלכה זזה ממקומה במורד-הגבעה. הכתפים, מתוך הרגל, פנו לעבר רחוב-רומילוס. שתי שעות של טיול ומראה-הפלטין היו מספיקים כדי להזין את דמיונו ואת געגועיו של יוסף ליום תמים ולהעיר בלבו איזו אמונת-סתר, שברגע שישב אל הארמון ימצא את אגרת-הקיסר המקווה. ואולם הפעם לא מהר יוסף לחזור. זכרה של פיליפינה חזר והציף אותו הרגשה של עלבון ודכאון, והוא בקש להפיגם בטיול נוסף במקומות שואנים ושוקקים יותר. רק גילויי-חיים חזקים ושוקקים עשויים היו לשכך כל סערה בנפשו. מבעד לרווח הצר, שבין הווילאות לפנים, נשתרבב החוצה מטה-אוג שחור עם גולת-זהב בראשו, נגע בגבו של הכתף הקרוב ורמז לו לפנות ימינה, לעברם של השווקים הגדולים. הרמז נמסר מיד בפקודה קצרה לשאר הכתפים — והאלונקה הועברה על פני בתי-האבן המפוחמים והדלים של רחוב-המוסות, בין עדות של ילדים משחקים, עירומים כביום הולדם ומטונפים עד לזוועה, בתוך אבק ומוזיגת-צחנה של צואת-אדם, גללי-בהמה ומי-שופכין, בדרך אל "שוק-הזרים" הגדול.

III

שער-ברזל חלוד, חסר-דלתות, ועל משקופו המשולש — זאבת-נחושת דלולת-עטינים. מפנים לשער כחצר ענקית, מפולשת, מקורה קשתות-ברזל מעשה-רשת. שחוריהן הקטנים פוררו את קרני-השמש לנקודות-נקודות זהובות וקטנות, שנשתטחו כשטיח משובץ על מרצפת-האבן החלקה. זה היה "שוק-הזרים" המפורסם, הגועש וסוער תמיד כים. כאן נמכרו חפצי-סגולה מכל הארצות של הקיסרות הרומית: שני-פיל מאפריקה ומהודו, זכוכיות-צבעונין מפיניקיה, מטילי-גלם של זהב וכסף ממכרות רחוקות באסיה, אריגי צמר ומשי מאנטיוכיה ודמשק, פרוות יקרות מאיי-בריטניה. ערב-רב של תגרים הכריזו על רכולתם בכל הלשונות: גאללים ארוכי-שיער, סורים מגודלי-שפם, כושים עירומים למחצה, יוונים מצוחצחים, יהודים בעלי-זקן.

המגלבים של הרצים שרקו באויר, מעל לראשיהם של בני-אדם וסוסים וחמורים ופרדים, שהחנוצו אנה ואנה בערבוביה, צפופים ודחוקים ומלהגים בקולי-קולות. למראה האפיריון היקר גבר השאון שבעתים: כל תגר התאמץ להרים את קולו ולהביאו עד אזניו של האדון המרום, המסתתר בחביון-הווילאות. בעמל מרובה נתפנתה הדרך לפני האלונקה עד שיצאה לשוק-העבדים. היתה זו רחבה מרובעת, גדולה, ולארבע רוחותיה כלובי-ברזל גדולים, כסוגרים של חיות, שבהם נכלאו העבדים והשפחות עד המכירה. התנועה כאן היתה מועטת היום. מתי-מספר מדלת העם, מברכים על ברכיהם מסביב לבמת-הקרשים הרעועה שבאמצע הרחבה,

הקשיבו באדישות לקולו הנחר של הכרוז. יום-היריד הרשמי בשוק-העבדים הָל בששי בשבת. באותו יום מוצאת למכירה הסחורה המשובחת ביותר. הרחבה מתמלאת אז אפיריונים מפוארים, לְקטורים מתרוצצים, ברק של בגדי-תפארת. בשאר הימים נעשו רק מכירות מקריות, והסחורה היתה זולה ופחותת-ערך על-פי רוב: עבדים ושפחות חולנים, בעלי-מום, או סתם כעורי-פנים ביותר, שאין עליהם קופצים מרובים.

על הבמה עמדה שפחה עוטה טוניקה לבנה-שקופה, שהגיעה עד כפות-רגליה. הכרוז שעל-ידה כבר ניחר גרונו מרוב קריאות והכרוז על המחיר הנמוך — ואין קונה. השפחה היתה, אמנם, צעירה, אך מראה-פניה היה חולני: לחיים שקועות, חֲרוֹת מאוד, ללא טפת-דם. עיניה היו מושפלות, כעצמות. וריסים שחורים וארוכים נפלו כזיפי-צללים על לבנת-לסתותיה. שערותיה היו פזורות על גבה ותפוסות בשנצים צבעונים ובקישורי מתכת מזהירים, למשוך את לב-הקונים אליה.

— עשרים סטרציות — וכי אין קונה? — ראשו של הכרוז, גְדֵל־האזנים, הסתובב ביאוש ובחימה גלויה על צוארו הנמוך. המחיר, שפתח במאה, ירד וירד עם כל קריאה חדשה.

— חמש עשרה סטרציות, וכי אין בכם קונה? שמעו שמוע והבינו, בני-אדם: רק חמש סטרציות והוסיפו עליהן עוד עשרת אחת! מחיר-כלב ממש — וכי אין קונה? — הרי לפניכם גוף לבן, כאשר אהבתם, בשר צגלה צעירה! אין טוב ממנה לשרות בבית-המרחץ ולשעשועי-דודים! — ובדברו הפשיל ביד אחת את חלוקה של השפחה, גילה אחת מירכיה הלבנות והכחושות, ובידו השניה טפח על עֲרִית-בשרה, כקצב הטופח על נתח-בשר מובחר ושמן.

השפחה לא נעה למעשה, כאילו מתה בעמידה, ועיניה נשארו עצמות כקודם. ועדיין לא נמצא קונה לשפחה. הנאספים המועטים — מקצתם נתפזרו והשארו ספרו זה עם זה בערבוביה, ומתוך הלהג השואן נתזו פעם בפעם קולות-צחוק. והנה חבט הכרוז במטה הארוך שבידו על קרשי-הבמה, עד שנתרעה כולה — אות להצעה חדשה. הוא הודיע חגיגית, שיש בפיו הפתעה לנאספים הנכבדים. הוא שמר אותה בלבו עד עתה, אך נמלך וגמר אומר שלא למנוע מהם את הטובה. להוי ידוע, איפוא, לכל, ששפחה זו אינה סתם שפחה, אלא בת למלך מזרחי, גדול בגדולים ועשיר בעשירים. ואם יעלה בידי הקונה לשלוח לאביה ידיעה על מצבה של בתו — אין ספק, שיבוא ביצף לפדותה בכסף מלא, — אפשר בשק מלא מרגליות, אפשר, במטיל-זהב כמשקלה.

— הו? — סיים הכרוז בחיוך של נצחון ובצפיה לרושם אדיר. את ראשו הגדול הטה קדימה, ועיניו הנפוחות הביטו סביבן בערמומיות ובפתוי, — ומי בכם לא יתעורר עתה לקנות בת-קריזוס זו במחיר של חמש עשרה סטרציות? הו?!

— אם בת-מלכים היא, למה זה לא תשאירנה אצלך, בר-נש? — לגלג אחד מן הנאספים.

— צלב לגופך ומי-ראש לגרויך, חצוף! קָל —

הכרוז, שהתכוון לשפוך על ראשו של המלגלג את כל אוצר-חרופיו העשיר, פניו הזועפות נצטלהו פתאומית ונתכסו מתק-חנופה מבהיק ומגחך. במבוא של הרחבה הופיעה אלונקה מפוארת, היא אלונקתו של יוסף, והיא שהסיחה את דעתו מן הנאספים ושסעה את תוכחתו. מיד, בלא שום מעבר, הרים את קולו וחזר מחדש על בדייתו בדבר אביה של השפחה. הכתפים של האלונקה המשיכו את דרכם, בלא להתעכב כאן. אך פתאום הוקפצה גולת-זהב מבעד לרווח שבין הווילאות של האפיריון החוצה, והכתה פעם ופעמיים על גבו של אחד מן הכתפים. האלונקה נעצרה בין-רגע מול הבמה. ברווח הצר נזדקפו עיניו של יוסף, מופתעות-מבוהלות, מול השפחה שעל הבמה. ואולם שום אדם לא הרגיש בזה.

הכרוז דמה לראות בעמידה זו אות ורמוז, שהשפחה נשאה חן מלפני הפלאי היושב בחביון של האפיריון המפואר. בבת אחת העלה את מחירה לחמשים סטטרציות. קולו המרעים נתמתק וניתבל עכשיו ניבי נמוס ודרך-ארץ נמלצים, כמו שהוא מכריז לפני גדולים ונכבדים בימי היריד. אך יוסף לא שמע את דבריו. מכל שרטוטי-הפנים המעונים, ידועי-החולי, של השפחה, הלכה ונתבהרה לפניו דמות ידועה לו משנים. וכי אין זו אלכסנדרה בת רופוס דודו — אותה נערה עליזה, יפהפיה, שמילאה את הארמון העתיק של משפחת כוהנים גדולים צחוק וחדות-ילדות? ושמה רק דמיון-שוא הוא? אילו רק ראה את עיניה! אפילו בחשכה יכיר אותן העינים המוזרות, שהאחת מהן שחורה והשניה אפורה, ושני הצבעים מתמזגים לצבע אחד, מופלא, חסר-שם. ואולם השפחה נצבת כיצוקה משעוה — לא זיע ולא הגה, וריסיה הארוכים הם כדבוקים אל לבנת-לסתותיה.

יוסף צפה בחרדת-נפש. הוא לא יוכל לסור מכאן במנוחה עד שיראה את העינים. שהיה ממושכת זו של האדון הפלאי הגדילה את אומץ-לבו של הכרוז. הוא גבב בדיות על בדיות בדבר עשרו האגדי של אבי-השפחה. המלך המזרחי הועלה למעלת קיסר אדיר וגדול, ששלטונו פרוש על חצי-העולם, ורק כסאו של קיסר רומי גדול ממנו. עם כל בדיה חדשה נופח המחיר יותר ויותר. והנה חבט המטה על קרשי-הבמה:

— מאתים סטטרציות בעד בתו של הקיסר המזרחי, קנו! נסיכה זו רק לנסיכים ולאצילים נוצרה! חי יופיטר, שהקונה סופו להעשיר כקריזוס, ואולי גם לרשת את כסא-המלכות!

והנה ראה יוסף את עיניה של השפחה. הן נפקחו פתאומית, נעצו מבט אדיש, חטוף, קר, באלונקה, ונעצמו מיד. אפשר, השפיעו עליהן בלא-יודעים עיניו

של הפלאי. שלא נגרעו אף לרגע ממנה מבין לוויאלאות של אפיריונו. יוסף הכיר את העינים.

— אני קונה! אני! — בקע קול נרגש מתוך האפיריון—כרוז!

הכרוז נתחלחל לקריאה. בחפזון-בהלה קפץ וירד בפסיעה אחת מעל שלוש המעלות והופיע לפני האלונקה, מתנשם כמפוח, טובל בזיעה, מחוה קידה אחר קידה, תוך כדי מרוצה, ומגחך בהתרפסות ובהכנעה. הנאספים המועטים הופתעו אף הם לקניה המהירה. הם הקיפו את האלונקה במעגל גדול ועמדו פעורי-פה, מאמינים-ולא-מאמינים, והתאמצו לקלוט את דברי-הפלאי, שנאמרו בלחש באזניו של הכרוז, המוטות ביראת-הכבוד אל הרווח הצר שבין הוויאלאות. רק השפחה כאילו לא הרגישה בכל התנועה שמסביב לה: עמדה בלא תנועה, כאנדרטה, באדישות משונה.

הנה זזה האלונקה ממקומה והשאירה ברחבה את שני הרצים הכושים. הכרוז נשאר עומד. חצי גופו מורכן בהשתחויה ארוכה, עד שנעלמה התהלוכה הקטנה. אחר הזדקף והעביר מבט-נצחון. גא וערמומי, על-פני הנאספים. השפחה נמכרה במחיר, שנחשב לגבוה אף בימי-היריד הרשמיים — במאתים סטררציות.

IV

את יוסף תקף קוצר-רוח קדחתני. גולת הזהב חבטה על גבותיהם של הכתפים — והתושבים של רחוב-רומולוס ראו לתמהונם את תהלוכת-האלונקה של הנכרי מופיעה בדהרה מאחורי היכל-ווינוס הקטן, כנרדפת על צואר. זו הפעם הראשונה, ששכח יוסף לשאול את מזכירו, אם נתקבלה האגרת המקווה מן הקיסר.

יוסף מהר להחליף את בגדיו. הוא לבש את מדי-הכהונה שלו, שהיו גנוזים בארונות ולא עלו על גופו מאז נלקח בשבי. הוא התיצב לפני המראה: שוב יוסף בן מתתיהו הכוהן, איש-ירושלים. עתה תכיר אותו אלכסנדרה. שום לבוש זר לא יחצוץ בינו ובין עיניה הנפלאות. בהפקדה יתירה התאזר יוסף באבנט-הארגמן, התקין על עצמו את כתונת-המשי הצחורה והארוכה, שהעמיקה את שחור-זקנו וְשִׁוְתָהּ לוֹ הַדְרַת-אֲצִילוֹת. אי-שם, מנבכי דמיונו, הציצו בלעג-של-ביטול עיניו של קאטילינה במראה המזור של פלאוויוס במדי-כהונה נשכחים.— אך קולו לא נשמע, ויוסף לא חש הפעם כל פחד של התבטלות מפניו. נפשו חגגה ועלצה, כאילו עמד להקביל פני אהובה יחידה, שלא פלל לראותה עוד. הוא סר מאצל המראה וקרב אל חרכי החלונות. היא מובאת! היא באה! כלבים! הוא יצוה להלקות גם את הכרוז וגם את הכושים על שלא התקינו לה אלונקה והם מוליכים אותה ברגל. כבר נכנסה לתוך השער. היא כבר בארמון. באותו רגע נדמה ליוסף, כאילו חל איזה שינוי סמיר בארמון, והוא אינו יודע שם לו. כגל נעלם של חיים הציף את הדממה

השוממת. ופתאום — אימה קלה, בלא פשר, מקצרת את נשימתו, כמי שמובא במבחן קשה, שבתוצאותיו תלויים שלומו ושלנותו.

— פיבוס! פיבוס!

כרוח-מתים צף ועלה לפניו מזכירו הגבן.

— פיבוס! — הוא אינו יודע מה לומר לו. הוא מרגיש צורך לתת מוצא

להתרגשותו הפנימית — וכי כבר באה זו ה... השפחה החדשה, פיבוס?

— באה, אלופי הרם!

— באה?! — הסס קולו, כאילו נשאר בו עוד ספק גם לאחר שהשגיח אל

בואה מבעד לחרכי-החלון — מוטב. לך!

פיבוס פונה ללכת. יוסף מעכבו. יצור-השעוה הזה, הקר, מרגיז אותו עכשיו

באדישותו. הוא רטן בפניו בחרעומת:

— ישן אתה, פיבוס? ישן?!

— לא ישן, אלופי הרם! עָרֵר אנוכי!

— לך. וצו להאכיל את השפחה ממיטב-המאכלים. שמעת, פיבוס? וצו

לרחוץ אותה ולסוך אותה בשמן ולהלביש אותה מחלצות. שמעת?!

— שמעתי, אלופי הרם!

ושוב שעוה של צפיה וקוצר-רוח. פעם בפעם כאילו נתפכח מהתרגשותו

המשונה: מה כל הרעש הזה? לשם-מה כל ההכנות הללו, החיצוניות והפנימיות? —

נזדמן לו לפדות מעבדותה שבויה עבריה, ונוסף לכך גם קרובה שלו — וזה הכל.

ואולם הוא הרגיש וידע, שאין זה הכל, ובא גל חדש של שמחה ללא-פשר

וסחף אותו שוב לתוך מבוכת-צפיה נעימה ולוהטת. תחילה ירחצו אותה, יסוכו

אותה בשמן, ילבישו אותה בגדים, יאכילו אותה וישקוה — ורק אחר-כך יוכל

להתראות לפניה. הוא התהלך בחדרו אנה ואנה, צנח פעם בפעם בכורסתו, דימה

לשבת ולחכות במנוחה, אך מיד הוקפץ על רגליו, כמתירא, שמא אָחר את המועד.

ושוב נהדף לצעדי-תעיה נחפזים לאורך-החדר ולרחבו. והנה פיבוס.

— אלופי הרם! האשה מתעבת כל מאכל ומשקה. יהודיה היא.

יוסף הצטחק. אין דבר — הרהר — היא תשתנה לאחר שיתוודע אליה. ואת

המזכיר צָוה להגיש לפניו פירות וחלב.

— הַמֶּתֶן, פיבוס! היכן היא?

— בחדר-המְזוּה, אלופי הרם!

— הוצא כל איש מעליה! עלי לראותה.

— אתקין מטה לשניכם בחדר המשכב או באולם-הרחצה? — שאל פיבוס

כלאחר-יד.

— חזיר! צא!

אחרת לא יכול פיבוס להבין מטרתו של ראיון בין אדון ושפחה חדשה. מצחו הרחב, שכאילו התחיל משתפע מקדקדו כמעט, בלא שיוך לקרחת. נתקפל לרגע בתמהון קל. הוא יצא. יוסף מהר אל המראה, סקר את עצמו שעה קלה, ויצא אל חדר-המזון. ואולם בו ברגע, שהחזיק בידו את שני-הארגמן כדי להפשיל במשיכה את המסך של המחיצה, ירד עליו אי-בטחון. מי יודע איך תקדם את פניו, לאחר כל השקרים והעלילות, שהפיצו עליו יהודים באשר הם? מוטב להמתין קצת ולא להפתיע אותה באמצע-האוכל" — לחש לנפשו, כדי לחפות על חולשתו.

הוא טָל במסדרון ארוכות. סוף-סוף משכה היד בהחלטה תקיפה בשני המצויץ. החדר המרווח היה ריק. על הדרגש שעל-יד הקיר ישרה אלכסנדרה — רחוצה וסוכה-בשמן ולבושה לתפארת. על שולחן-השיש היו מעומדים ספסלים ומגשים עם מיני-מאכל ומשקאות. — אך נכר היה, שידה לא נגעה בשום דבר. ראשה היה מורם ועיניה היו עצומות. עור-לחייה היה עכשיו, לאחר הרחצה, לבן-משנה, שקוף כמעט. אמרו לה להמתין עד שיבואו אדוניה החדשים — והריהי ממתנת מתוך אותה השלמה קפואה עם גורלה. שציינה את כל השבויות היהודיות ביחוד, ושוביהן ראו בה קור-מוג. מוגיטין אלה של קור-מוג גרמו לכך, שימעטו מאוד הקופצים על שפחות יהודיות. הנה יבוא וישנה הדבר: אדונה החדש ינסה בוודאי לפתוח בשעשועי-דודים — והיא תשאר קרה וקפואה ועיניה עצומות. השוט יפגע בה לעוררה. אל שפתיה יגישו יין מהול בדם להסעיר את דמיה ואת חשקה, — והיא כאבן לא תנוע. ולמחרתו ינאשו ממנה גם קוניה החדשים ושוב יוציאוה למכירה בשוקים הזולים, כדבר אין חפץ בו. כך כבר נמכרה עשרות פעמים מאז נשבתה עם מפלת-ירושלים.

יוסף נשאר עומד באמצע החדר, ממתין, ואינו יודע למה הוא ממתין. אחר-כך קרב ועמד לצדה. שצרה המפוזר שלח ריח שמנים טובים לאפו — ואיזה ריח אקהי אפפהו, כאילו נצב אצל בנו יחידו, שלא ראה אותו זה כמה. הוא ראה את עצמו בארמון הכבד-העתיק בהר-ציון, עם ברושיו הגבוהים והזקנים שבגנו, עם להג-היונים שבשולי-גגותיו. הוא לא אהב את רופוס דודו, שהיה ניגודו הגמור. דעותיו הצדוקיות של כהן אציל זה, שהיה ממונה על המלחחה של ההיכל, הגבילו את מחשבתו ואת השקפותיו: ההיכל היה בעיניו יסוד ועיקר לארץ ולעם. כליל תפארת ויופי, וכל העולם כולו היה כאין וכאפס לעומתו, ואת תכלית-החכמה מצא בטקס של הקרבת-הקרבת ושל המועדים השונים, בשעה שהוא, יוסף, גילה את החכמה ואת היופי בספריהם של הפילוסופים והפייטנים היוניים ובחיי-התפארת של רומי עיר-העולם. ואולם יוסף הרבה לבקר בארמון למען עיניה של אלכסנדרה הקטנה — אותן העינים הנפלאות. שהיו נבטות אליו בהערצה של אהבה תמימה. ילדותית, והיו ממלאות אותו אושר של חם. ופתאום הובררה לו סבת שמחתו

והתרגשותו היום: נערה זו תביא לגלותו השוממה את אהבת-ילדותה הרעננה
והתמימה, שתשיב לו אותו אושר שלו ושקט מאז, ולשניהם. הוא זקוק כל-כך
בדכאונו ובעלבוננו.

הוא עמד שעה ארוכה — והיא לא זעה. החוזה שלה עלה וירד בנשימה מהירה.
הוא גחן עליה ולחש מעל ראשה, שלא להבעיתה:
— אלכסנדרה!

אין תשובה. כרטט-סתר עבר בכתפיה הצרות והנפולות.
— אלכסנדרה בת רופוס הכהן!

ראשה הופנה בתנועת-חרדה לעברו. עיניה המורחבות נחו בתמהון של
אימה על הקורא. היא לא הכירה את יוסף — ואולם מדי-הכהונה, הידועים לה כל-
כך, רָתְקו אליהם את עיניה במבט ממושך.
כלום לא הכרת את יוסף דודך, אלכסנדרה?
— יוסף בן מתתיהו?!

היתה זו קריאת חדוה והפתעה כאחת. הגוף הכחוש והתשוש, שבכל גלגולי-
שבותו לא הראה סימן של חיים, התנער בבת אחת והושלך כבכח חיצוני לתוך
הזרועות, שהושטו לקראתו. ואולם כאן נשארה שוכבת מתעלפת למחצה, מתנשמת
במהירות-במהירות, נטולת-לשון ומרטטת בכל אבריה. כלאחר התרגשות קשה,
ועיניה קמות ומוצפות נוזל אדמדם-מבריק. היא היתה קלה מאוד. יוסף צנח על
הדרגש ונענע את הנערה בזרועותיו, כנענועי-תינוק, ועל לשונו צצו מלות-רוך
ודברי-שדול. שמעולם לא הכילים לבבו. הוא השיב על פניה לחשי-תנחומים וצייר
לפניה עתיד מזהיר של דרור וחיים. היא שומעת-ולא-שומעת, ועיניה דבוקות
בעיניו במבט דמוע של בקשת רחמים והתרפקות ועצב-אין-קץ.

פתאום התעוררה מתוך פרץ של יבבה מיואשת. כל מה שנאצר בקרבה,
במשך שנים, מן העלבון וההשפלה והמרירות, השתפך מתוכה החוצה בשטף בלתי-
פוסק של דמעות וגניחות ונאקות. שפתיה רעדו, מתוך התאמצות לדובבן, אך סולה
לא נשמע. והנה רפתה היבבה ונעשתה המית-רחמים דקה ולאה ומתפנקת. עתה
כאילו הותרה לשונה מאסוריה — והיא פתחה ושפכה את שיחה. היתה זו מגילת-
אימים של שבוייה יהודיה — מגילת יסורים ובזיונות וחילול-כבוד.

היא ספרה בערבוביה, קפצה מענין לענין, מתוך המית-בכי מתגברת ומתרפה
חליפות. פעם בפעם, ליכר אחד עָל או עלבון גדול, היתה נצמדת בכל עוז אל
חזהו של יוסף, כמבקשת בו מחסה, וחרדת-מות בעיניה הקמות. יוסף — כולו
רחמים וחמת-רצח לספורי-הזוועה. שוב לחש תנחומים על פניה. האלוהים הוא,
שנתן בלבו לעבור דרך שוק-העבדים, היום דוקה — כדי שיוכל להציל אותה
מחרפתה. מעתה לא תדע עוד עבדות ובזיון. עוד היום יכתוב לה שטר-שחרור.

הקיסר בכבודו ובעצמו יחתום על השטר. אחר-כך יביא לכאן את טובי-הרופאים, שיטפלו בה וישיבו אותה לאיתנה. כאן, עמו, תחלים ותשכח כל מה שעבר עליה, ועוד תראה בעולמה חיים ואושר.

ושוב היא פועה ומספרת, חוזרת ומספרת בפעם העשירית על יסוריה ועלבונותיה, על השריפה, שאחזה בריאותיה, והן בוערות בה ומתזות לעתים קרובות טפות-דם דרך פיה החוצה. לבה ופיה, שהיו סגורים בכח-לא-אנוש מאז הלכה בשבי, ללא-תלונה וללא אנחה, נפתחו ומאנו להחסם. היא ספרה על המלקות, שהולקתה בידי מעבידיה השונים. חשפה את שמלתה והראתה ליוסף, ביבבה מחודשת, כילד שנפצע, את בשר זרועותיה ורגליה — צלקות אדומות, פְּוִיּוֹת כחולות, סימני-אונס ומעשי-אלמות. יוסף מקלל ומחרף את עושי-הרעה ובנשימה אחת הוא מטיף תנחומים חדשים ומעודדים לפדיותו. והיא מסתבכת בשעול ממושך, נחר, לתוך אגרופה. אחר היא פותחת את האגרוף לעיני יוסף — כולו צבוע בדם. — דם-לבי, דודי! — השמיצה בחרדה ונלחצה אליו בשארית-כחותיה —

אש בוערת בקוֹי! הצילני-נא! הצילני!

— אני ארפֵּאךְ, אלכסנדרה בתי! אני... — מנחם אותה יוסף, נרגש עד לבכי מרוב-חמלה.

יום-יום ביקשה את המות בעבדותה. אבל עכשיו היא מפחדת מפניו. היא רוצה לחיות. יבקש נא הדוד מן הרופאים, שיכִּבּוּ את הדליקה בחזה. כלום יוכלו לעשות זאת? — היא הביטה בצפית-תחנונים ופחד לתוך עיניו. — הם יכִּבּוּ, בתי... הדליקה תכבה.. בריאה ועליזה תהיי!

V

אלכסנדרה נשתתקה. שְׁלוֹה וּלְאָה שכבה בזרועותיו של יוסף. עיניה בחנו בסקרנות ילדותית את תקרת החדר וכתליו, יָרְדוּ ונחו נרחבות, גלויות, מכירות-תודה, על פניו של יוסף, בהערצת אהבה תמימה, כמלפנים. אחר-כך נעצמו העינים בבת אחת. אלכסנדרה נשתקעה בשנת-מרגוע. בלחיייה עמדו עוגות-יָרֵד, בהירות וצחות. פעם בפעם חלף רטט קל מתחת לעורה השקוף. יוסף ישב באורך-רוח ולא חש כל עיפות. מוכן היה לישב כך ולהחזיק את הנערה בזרועותיו ימים ולילות. הוא נשם בזהירות, הצדה, שלא להפריעה. אף עליו ירדה שלווה תמימה, יָגֵעָה, כאיש מעונה יסורי-תמיד, ולפתע פתאום הרפו ממנו יסוריו. הוא התמסר בתענוג מיוחד להרהורים על הימים הבאים: אלכסנדרה תבריא ולחיייה יִפּוּ ויתרעננו כמו בארמון אביה. בריאה ועליזה תמלא את החדרים השוממים עליצות ונעורים. והוא—אָפוּף אהבה אמיתית, מורגע-עצבים, יושב ועוסק בכתיבת ספרים חדשים, שיפתיעו את כל העולם, והם-הם שיביאו לו לא רק "הרגשת-גדולה, אלא את הגדולה עצמה. וראה: הוא חש, כיצד מנצנצים במוחו המון רעיונות ונושאים

חדשים ומופלאים, בלתי-ברורים עדיין, ואולם הוא בטוח, שאם רק יגש להעלותם על הכתב, מיד יתבהרו וישטפו באין מעצור וימלאו ספרים אחר ספרים. אלכסנדרה נודעוזה כמתוך חלום רע. עיניה נפקחו ונתרחבו ומבטן ביוסף היה נפחד וזר. העינים דבקו בו שעה ארוכה בשאלה אלמת, כאילו שכחה בו לפתע פתאום והתאמצה להעלותו בזכרונה. מעט-מעט נמוגה השאלה האלמת ונעשתה ארשת קשה של איבה ובוז. ובעוד יוסף תוהה על התמורה המזורה – נתחלצה הנערה בתנועה אחת מזרועותיו, קפצה על רגליה, וברחה, כנמלטת על נפשה מפני אָנס. אל פינת החדר. שם נתעמדה, מכווצת ומצומדת אל הקיר, ועיניה מבועותות, עיני חיה נרדפת, מוקפת רודפים מכל עבר, שאין לפניה מפלט.

יוסף נשאר יושב תחתיו כמוכה-רעם, הוא הפליט בקושי:

— מה? ! מה לך, אלכסנדרה בתי? !

והנה התאמץ, קפץ על רגליו וצעד אליה.

— אל תקרב אלי! — הוטלה בפניו צריחת-חרדה חדה, ואלכסנדרה נצמדת

ביתר-עוז אל הקיר, כמבקשת להדחק לתוכו.

יוסף נעצר באמצע-החדר. הוא נצב מנגדה נבוך, קצרה-השגה, הוא לא יכול לבוא עד חקר התמורה הפתאומית באשה זו, שזה עתה התרפקה עליו מתוך בקשת חסות ואהבה. הוא נסה להצטחק באי-בטחון, בהיסוס אוילי:

— אלכסנדרה! מה הלצון שח —

ובו-ברגע הרגיש באיבה הנוקשת, שעמדה בעיניה ויָבֶשָה את כל הלחלוחית והרוך, שהזהירו בהן לפני שעה קלה, — ודבריו נשתַּסְסוּ מאליהם, ובת-צחוקו נבלעה בארשת של פחד. הרי זוהי האיבה, שמציצה עליו מעיניו של כל יהודי. האומנם גם אלכסנדרה? גם העינים הנפלאות הללו, שהביאו לו את הערצת-ילדותן התמימה — שוב עקר את רגליו ואמר לְקַרְב אליה, בלא שְׁדַע מה לומר לה ומה לעשות. אך היא התחילה מפרכסת בידיה, וברגליה, כצפור שנפלה בפח, וגם הפעם הוכרח לחדול מזה. וסמוך לכך — כעכוע ממושך, רצוף, נָהַר, כהולם-מקבת על בול-עץ. — אלכסנדרה! — קולו היה כמחנן — שמעי... היי נבונה... איני מבין דבר. אסור לך להתרגש. נוחי בתחילה ושובי לאיתנך — ואחר תגידי לי את אשר עם לבך!

היא לא השיבה דבר. יָגַעָה משעולה, בעוד שפתיה המכחילות מרטטות בתוך לבנת-הסיד של פניה, הסמיכה את ראשה לקיר, עיניה למרום, והחזה הצר והנפול שלה עלה-יירד במהירות. יוסף דימה לראות בשתיקתה רמז לשינוי בהתנהגותה התמוהה. קולו הורם ביתר-בטחון:

— אלכסנדרה בתי! קרבי ונשוחח! נשמע מה בפוך! אשמיעך את אשר

בפי! הן לא מרצח אנוכי, שברחת מפני!

ניסה בשלישית לגשת אליה. עיניה המורמות נעצמו. שוב נצרכה באותה הכנעה והשלמה, שלא הרפתה ממנה במשך כל ימי־עבודתה. יוסף עמד רגעי־מספר על־ידה — והיא לא זעה ממקומה. הושיט והניח את ידו ברוך ובזהירות על כתפה — ומיד נתפלצה כולה. כאילו שפוד חד ננעץ בבשרה. עיניה נקרעו לרווחה, הצליפו על פניו מבט קר וצורב, כמגלב־עופרת, ובהרף־עין נָתְרָה מכאן ועברה לפינה אחרת, כשהיא מלהגת כתינוקת סרבנית ומבוהלת :

— לא... לא... לא...

שוב נשאר יוסף עומד תחתיו חסר־ישע ואובד־עצות. הוא לא יָדַע, איך לדבר אל נערה מוזרה זו ומה לעשות. הוא הרגיש רק, שהוא מגוחך, מגוחך עד לזוועה. אכן, זהו מצב, שכאילו נוצר לשמש חומר לכאטירה הנוקבת של קאט לינה! — חלף בו הרהור. הוא עמד והציץ לתוך עיניה הגלויות, שלא נגרעו ממנו לרגע. הוא קרא בהן אלפי האשמות כנגדו. בנפשו עלו בסערת־בטחון כל נמוקיו, שבהם היה מתרץ בכתב ובעל־פה את התנהגותו בזמן המרד ולאחריו, ושכבר נשתגרו בנוסחה קבועה בפיו. ואולם זו הפעם הראשונה, שפקפק לא באמתותם — בזו האמין עדיין בכל לבו! — אלא בכח־השפעתם על נערה זו. והוא, שהיה תמיד בטוח בכל דבור ובכל מלה משלו, גמגם עכשיו בחוסר־בטחון, כילד שמבקש לשקר :

— אלכסנדרה, בתי... גם את... לא פללתי לכך... ודאי הבזוני בעיניך... הלא

תתניני גם לדבר את דברי — ואת תשמעי ואחר תשפטי!

היא עמדה עמידת פחד ולא הראתה אף באות קל, ששמעה לדבריו. עתה נמהלה האיבה שבמבטה בבוז. יוסף הרגיש בכך והתמרמר בלבו על חולשתו ומבכותו. אך ביחד עם זה חש צורך להצטרף ולהִסְתַּהר לפניה. מבט־הבוז של נערה זו, שחוס־גופה עדיין לא פג מזרועותיו, דָּקָא אותו ביותר. — אלכסנדרה בתי, הרגעי... אַתְּ חולה, ולא אתבע עכשיו את עלבוני ממך.

הָרַגְעִי, רָאִי, בקשתך...

ותוך כדי דבור הרגיש, שלא זהו שביקש לומר לה, שברגע זה אינו דואג כלל למצב־בריאותה, אלא לעצמו. וגם הפעם לא באה שום תשובה. כפסל־מסכה עמדה ועיניה טעונות איבה ובוז. הוא נזכר: עינים כאלו ממש נתלטשו עליו מתוך פנים צפודות־רעב ואכולות־מרירות מעל חומת־ירושלים, בשעה שקרא את הקנאים לשלום מטעם־טיטוס. הוא התרגש אז, בכה על החורבן הצפוי להיכל ולעיר, — ואיש לא שסע את דבריו אף במלה אחת ויחידה. אנשים אלה, שזכר־שמו בלבד היה דולה מפיהם את כל שמות הגנאי והדראון שבעולם. — החרישו הפעם, כאילו נדברו על זה מראש. הם עמדו שם כחושים, מלוכלכים בזפת ובאבק, קרועים ובלואים, ורק הביטו אליו בבטול ובגועל נפש, כמי שמתבונן בנחש רצוף־ראש, מעוך ומאוס. שתיקה זו הרגיזה אותו עד מות, יותר משהרגיזהו דברי הנאצה

האימים, שנזרקו עליו יום-יום מעל החומה. ובאותה שעה הפך כעסו על האנשים האלה לשנאה נצחת. והנה גם היא... הד מאותה שנאה נזרק עכשיו לנפשו. הוא פנה לצאת. קולו היה יבש-סונט בדברו :

— תוכלי לשוב ולשבת, אשה! לא לי לעמוד בפניך כאשם וכחוטא! היי שלום! היא נתרעדה פתאום, כמתוך הזדעזעות פנימית, ושוב החלה משתעלת לתוך אגרופה. עיניה הוצפו דם והדים של יסורים קשים. ארשת-סבל זו עוררה מחדש את רחמיו של יוסף על הנערה, ורגש-השנאה הפתאומי אליה חלף כלעומת שבא. קולו הורך בחמלה אבהית:

— אני יוצא, אלכסנדרה! אשאיר אותך לנפשך! תוכלי לחשב את דרכך ואת רגשותיך, ומובטחני בך, שלמחר תמצאיני זכאי בעיניך! זכרי רק אחת, בתי: אצבע אלוהים היא, שקרבה אותנו זה אל זה מאפסי-ארץ. הרהרי בדבר זה — ולבך יטהר מכל חשד ומחשבה רעה. אך, אם גם אחר-כך לא תשני את דעתך, — אתן לך שטר-שחרור ואשלחך לאשר ישאך לבך! היא הפנתה אליו את גבה, כבשה את ראשה בקיר, בין שתי ידיה, והשמיעה בקול חנוק, יבבני :

— לא... לא... לא... טוב לי המות מ — השעול שסע את דבריה. משהו נתחבט עמומות בגבה והקפיץ את כתפיה במחול מחריד.

דחוף ומבוהל יצא יוסף מן החדר.

VI

אותו משהו נעלם, שדגדג כל שעת-הראיון את גרונו של יוסף ואיים לרגעים להתפרץ מפיו בבכי עלבון ובשטף של מחאות בפני הנערה, — מצא לו מוצא מקרבו בצחוק של מרירות ברגע שנכנס לחדרו. ישב יוסף שעה ארוכה בכורסתו וצחק צחוק מוזר, ממושך, עצבני, כאדם שאינו שפוי בדעתו. מה היה אומר קאטילינה על ראיון זה? מה היתה אומרת פיליפינה? הארמון כולו היה צוחק וצוחק. מגוחך! מגוחך!

הרהוריו נְקָפו בבת אחת ביחד עם הצחוק המשונה. הוא קם בחפזון והתיצב לפני המראה, כאילו צִפה למצוא בה הקלה. פניו היו תְּוָרִים, מדוכאים מאוד, כאילו יצא אשם באשמה חמורה מלפני שופטיו. שוב עמד כאן שעה ארוכה, כדרכו, בלא שום מטרה ומחשבה — עמד, הציץ ישר לתוך עיניו, וכאילו ביקש שם דבר-מה לא ידוע גם לו. והנה קולו של אותו סקפטיקון נשמע באזניו, כולו גיחוך עצור ושמחה-לאיד:

— תש כחך, יוסף בן מתתיהו היהודי או יוסיפוס פלאוויוס הרומי! אתה,

המליץ. הנואם המהולל, שתמיד מצאת את המלה הראויה בשעה הראויה — איך זה נאלמת דום בפני שתיקתה המאשימה של שפחה פתיה? —

הקול גדם. ואולם עוד הוחש אי-שם בקרבנו, כשהוא רובץ קר, בטוח בנצחוננו, ומצפה לתשובה שקר. כחו לא תש. הוא לא התווכח עם הנערה, משום שאין מועיל בוויכוח עם נשים מרות-נפש. הנערה היא עֹנֶרֶת כשאר הקנאים, ואת העוֹר אין מרפאים בתאור האור והחושך. ולאִיזָה צורך יתווכח בכלל? צדקתו ברורה כל-כך, ששום שנאה ורדיפה לא תִזְוֶנה אותו מהכרתה. וכי משום שאנשי-הפקר עֹרִים אָבְדוּ את עצמם ואת ארצם ואת עמם לדעת מחויב היה גם הוא לקדש הריגה טפשית זו? — הוא נשאר בחיים לא מפני שפחד מן המות. אלא מתוך שהכיר, שאֵךְ החי יכול לתקן קלקלות, ואילו המת — מת לעולם.

הפנים המבוהלים שבמראה נצטלהו. הנה ההצדקה הנכונה למעשיו, שתובן גם לנערה זו. הוא הרגיש הרווחה. גם קולו השותק, המצפה לתשובה, של קאטילינה, נעלם ואיננו, כאילו נבהל אף הוא מן התשובה הנצחת. הוא סר מעל המראה בהחלטה להרצות לפני הנערה אותם הדברים, שעלו זה עתה על דעתו. מובטח לו, שהדברים יטהרוהו בעיניה וישנו את יחסה אליו. איזו תשוּקת-פתאום תקפה עליו להחזיק שנית את אלכסנדרה בזרועותיו ולרַטֵט מחמלה ומאהבה. ואולם סמוך לחדרה פגה התלהבותו. דברי-ההצטדקות נראו בעיניו עלובים וחסרי-ערך.

— למחר! — השמיע לעצמו בקול, כשחזר לחדרו. אך בסתר-לבו ידע, שגם מחר לא יגיד דבר משפיע ומוכיח. בפני שתיקתה העקשנית והאיומה לא תעמוד אף המלה המוצלחת והחזקה ביותר.

VII

בוקר. יוסף פקח את עיניו משינה כבדה, שהיתה משובשת בחלומות משונים ולא ברורים — והנה פיבוס נצב בפתח, שלא כמנהג, וממתין באורך-רוחו המיוחד.

— מה לך כאן, פיבוס?

— השפחה גוססת, אלופי הרם! — נענה הקול האדיש, כמבשר בשורה

של-מה-בכך.

— גוססת?! הכיצד?! מדוע?! — ובלא להמתין לתשובה קפץ יוסף על רגליו, הדף את מזכירו הצדה ומהר בלבוש-הלילה אל חדר-המזוה, שהוקצה לאלכסנדרה. החדר היה מלא עבדים ושפחות, שהתרוצצו רצוא ושוב באבדן-עצות, בקולי-קולות. למראה אדונם נשתתקו בבת אחת וחמקו מזה. אלכסנדרה שכבה על המטה, שהוצעה לה אמש, גלוית-עינים, וחורון-מות על פניה. היא נשמה בכבדות, נשימה לא-צלולה, מלאה חרחורים קלים, כצרימת-חלודה. זרועה האחת היתה מחותלת והחתולים היו כטבולים בדם. כתמי-דם גדולים דבקו בכלי-המטה וברצפה הלבנה למטה.

— מה קרה כאן? ! מה? ! — נזעק יוסף בקול נואש.
 — פתחה לה את עורק-ידיה, אלופי הרם! השיב מאחוריו פיבוס, שהלך בעקבותיו.
 — שקר! היא ביקשה לחיות ולא למות! ולמה תעמוד כנסוך-שעוה, כלב? !
 — לשוא! — פסק הגבן בשלותו המוזרה. — היא לא תחיה עוד, אלופי הרם!
 — לא תחיה? ! לא תחיה? ! — הרעים יוסף בפני מזכירו באיום מפחיד
 והרים עליו את אגרופיו. אך מיד פנה באגרופיו המורמים ובחימה שפוכה אל
 המטה, כאומר להכות את הגוססת. הוא, שהיה רגיל להעריך כל מאורע לפי הטובה
 או הרעה, שתצמח ממנו לגופו שלו, ראה במעשה של האשה חטא-שאיין-לו-כפרה
 כלפי עצמו. הוא נהם כאחוז-שגעון בפני האשה:
 — רוצחת! מה עשית? ! מה עשית? !
 ואולם מבטה הגלוי-השלו, שכולו היה הכנעה למצבה, שֶׁךְ בין-
 רגע את חמתו והציף אותו רוח של חמלה. הוא פנה אל פיבוס וקולו
 הומך והורך:
 — הצילנה, פיבוס! עושר רב אעשירך! אוצרות-הקיסר פתוחים לפני —
 — לשוא, אלופי הרם! — הוא קרב אל הנערה והניח את ידו על חֶזֶה.
 שעלה וירד בקצב לא-בטוח. פעם מהיר-מהיר ופעם אטי-אטי. — לשוא. דמה
 הוגר. היא גוססת.
 — שקר! אחד מכם עשה את המעשה בפקודתה של פיליפינה! — הוא
 תפס בגרונו של המזכיר, שלא נסה להתגונן: — צרה עינה של הזונה גם במעט
 האהבה, שנכנס לביתה! אני... אני... פיבוס! — הוסיף פתאום בשקט, בהרפתו
 מגרונו: — רוף והבא את סֶנְקָה, את רופא-הפלטין! ידידי הוא! הוא יבוא!
 הא לך את טבעתי לאות. פיבוס — רוף!
 פיבוס יצא. יוסף ישב על קצה-המטה. ידו נתקלה בלי משים בידה החבושה
 — אצבעותיה היו קרות. אל עיניה לא הביט. הוא ירא להתקל במבטה. שקט
 איום. בתוך השקט מפעפעות נשימותיה הכבדות של אלכסנדרה — לא קבועות,
 לא קצובות. שקט זה הפיל עליו אותו פחד סתום, מלווה ברגש עז של בחילה,
 שזכר-המות היה מהלך עליו מאז ומתמיד. הוא קם ויצא החוצה. ואולי מתה? הוא
 חזר מבוהל והטה איון מרחוק: עדיין היא נושמת. כך נקלע במשך שעה ארוכה
 מן החדר החוצה ומן החוץ אל תוך החדר. והנה נעמד במסדרון. מה לו ולה? —
 תמות. היא גולה את שארית-תקותו למעט אושר שלו, היא עלבה והשפילה אותו
 במעשה שעשתה. היא אינה ראויה לחמלתו. ומיד — שוב אותו קוצר-רוח קדחתני
 והחשש לחייה, שמשכוהו כבעבותות פנימה. שוב צנח על קצה-המטה. היא לא
 נעה. עתה הֵעֵז והתבונן אל עיניה. הן היו קרועות לרווחה, בלא ניצ, כמוזגות.
 פעם בפעם נצנץ בהן לרגע קל ברק של חיים, ועם ברק זה שבה אליהן ארשת

ההתנכרות והאיבה, שלא הומתקה אף במשהו מקרבת-המות. והנה נתהפכו העינים והלבינו. יוסף הוקפץ על רגליו:

— פיבוס! פיבוס!

לקול-זעקתו נפקחו עיניה. הפעם היתה בהן תנועה. האישון נתבלט והתלבט בחוסר-מנוחה בחורו, כמבקש להתפרץ החוצה. והנה נח מבטה הפרוע עליו. יוסף קפא תחתיו למבט, מתוך צפיה-אין-פשר. אך העינים גרתעו מפניו בתנועת-פחד, נתלטשו אל התקרה ונזדגגו.

סוף-סוף באו פיבוס וסָנְקָה, אחד מן הרופאים המפורסמים של הפלטיין. יוסף כמעט שנפל לרגליו של הרומי הכרסתן, אחד מידידיו המעטים, ובקשהו שיציל את אלכסנדרה. ואולם הרופא גילה מיד, שהנערה מתה. יוסף לא האמין, ושוב העתיר על ידידו בקשות ותחנונים, ולפתע פתאום נאלם דום, בעצם שטף-דבריו. שעה ארוכה סקר בשתיקה את המתה. אחר-כך פנה בפנים לאות אל פיבוס, כלאחרי כמה לילות-נדודים, ובקול מעשי נתן לו הוראות לענין טכס-הקבורה וסדריו.

תל-אביב, שבט, תרצ"ג.